

TWENTSE POST

MAANDBLAD VOOR TWENTE

HET LANDSCHAP – DE STRUCTUUR
DE NATUUR – DE MENSEN – HET
LEVEN – DE CULTUUR – DE VOLKS-
TAAL – DE GESCHIEDENIS – DE GE-
BRUIKEN – DE STREEKBELANGEN
DE ALGEMENE ONTWIKKELING

HFD. RED. J.W.M. GIGENGACK

NR. 9 SEPT. 1967 6^E JRG.

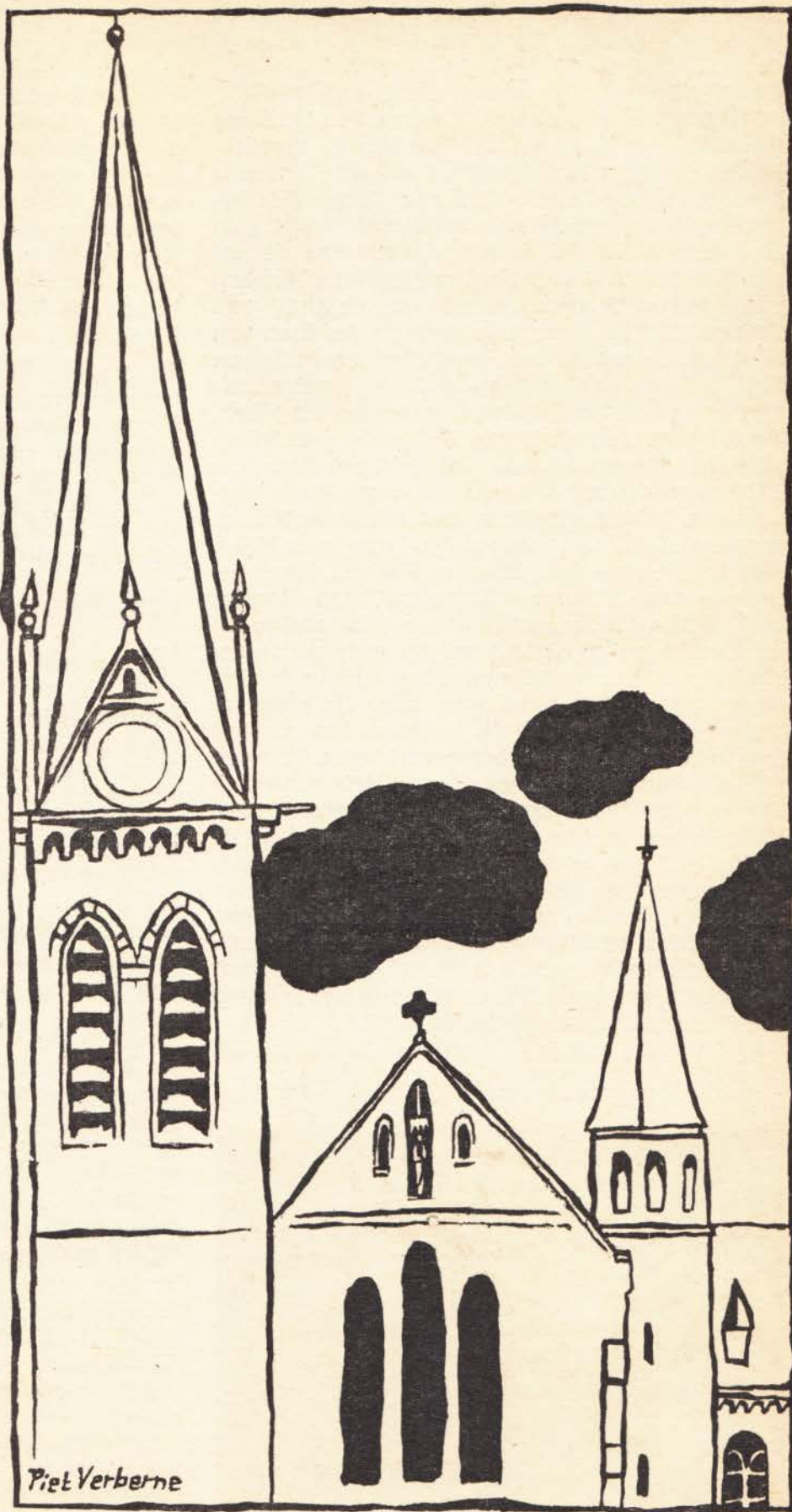
Uit de inhoud:

◆
kroniek van

Borne

Redactie en Administr. TWENTSE POST
(waarin opgenomen tijdschrift Twenteland)
Beekstr. 5¹ Hengelo (O.) Tel. 17987
Amsterdam-Rotterdam Bank, Hengelo
Postrekening: 820018 t.n.v. Twentse Post
Abonnements-prijs f 4.20 per jaargang
Losse nummers 40 cent per exemplaar

Advertentie-tarieven op aanvraag. Gehele of gedeeltelijke
overname van artikelen enz. zonder toestemming van de Uit-
geefster verboden. Alle publicaties blijven eigendom v.d. Uitg.

KRONIEK VAN DORP EN STAD

BORNE ontwikkelde zich in de onmiddellijke omgeving van de Hof te Borne, een bezitting van de bisschoppen van Utrecht waarin verschillende domeingoederen (erven, landerijen en woeste gronden) waren verenigd. In zijn *'Verzamelde bijdragen tot de geschiedenis van Twente'* oppert de historicus C. J. Snuif de mogelijkheid dat de Hof van Borne in 1206 door Dirk van der Aare, bisschop van Utrecht, is overgenomen van de Abdij van Ruinen (Drente) daar deze abdij en de heren van Ruinen uitgestrekte bezittingen hadden in Borne. Een nadere kennismaking met de geschiedenis van Ruinen (1) doet nog andere vermoedens rijzen. Ruinen was een deel van het oude graafschap Drente. Otto van Ruinen wordt in een stuk van 1139, als eerste van zijn geslacht, vermeld als leenman van bisschop Andries, niet alleen in Ruinen maar ook in Borne, zoals enige jaren later blijkt. Met Andries' opvolger, bisschop Harbert, kreeg genoemde Otto grote moeilijkheden. Toen Harbert in 1139 zijn bisschopsambt aanvaardde, stuitte hij in Twente en in Groningen op ernstige tegenstanden. De krachtdadige bisschop wist in de stad Groningen de Gelkingen weer aan zijn gezag te onderwerpen. En uit de buitengewoon strenge maatregelen die de bisschop neemt tegen Otto van Ruinen, kan worden afgeleid dat laatstgenoemde als Heer van Borne een ernstige politieke misstap moet hebben begaan. Niet alleen heeft Harbert de kerken in Borne en Steenwijk van Otto van Ruinen afgenomen. Ook Otto's oude rechten in de kerk van Ruinen werden zeer beperkt. Bovendien kwam er in Ruinen naast de heer op de 'hof' een tweede hoge machthebber resideren, de abt van 't klooster, een soort van geestelijk voogd, een toezienaar op heer Otto en zijn nakomelingen.

(1) 'Uit Ruinen's verleden', dr. J. Naarding (Uitg. J. A. Boom & Zoon, Meppel, 1962).

Huidig front van de voormalige 'Hof' te Borne.

Bij akte van 1141 — een stuk dat als een soort vredestraktaat beschouwd dient te worden — staat Otto van Ruinen een deel van zijn markegebied — n.l. alle wildernis westelijk van het dorp tot aan Meppel, d.i. gans Ruinerwold — af aan de bisschop die het op zijn beurt aan het jonge klooster schonk. Het ligt zeer voor de hand dat in het kader van dezelfde gebeurtenissen, waarvan het ernstige karakter nog eens wordt onderstreept door de plaatsing zowel in Groningen als in Coevorden van twee bloedeigen broers van de bisschop als stadhouder, de Hof van Borne aan de abt van Ruinen is gekomen.

Een aannemelijke verklaring voor de harde maatregelen van Bisschop Harbert tegen de Heer van Borne — Otto van Ruinen — zou kunnen zijn dat deze laatste een eigen politiek had gevoerd door samen te spannen met Bentheim. Otto van Bentheim, die Twente belaagde, was een volle broer van de Hollandse graaf, in wiens familietraditie aanvallen op Utrecht vanzelfsprekend waren.

DEN HOFFMEYER VAN DEN HUYZE BORNE

'De bewoners van een hof, gewoonlijk hofmeijers genaamd, vervulden enigermate de taak van rentmeesters. Men had bisschoppelijke hoven te Ootmarsum, Oldenzaal, Delden, Borne, Weddehoen en Goor. Administratief zowel als wanneer het rechterlijke zaken betrof, stond de hof van Ootmarsum bovenaan, in zoverre er van beslissingen der verschillende hofmeijers beroep mogelijk was op de hofmeijer van Ootmarsum', aldus eerder genoemde C. J. Snuif.

In 1545 is ZWEER HOFMEYER te Borne, Holt-richter der marke Zenderen, betrokken bij de regeling van een arbitrale (scheidrechterlijke) uitspraak van Andreas van Twickelo en Bernardus Steurman betreffende een geschil (*'grondstrijding der Marke'*) tussen de marke Albergen en de prior van het klooster aldaar, een kwestie, waarbij ook de boeren van Zenderen en Otto van Ruutenberger (oom van Anna Scheele — erfgename der marke Zenderen — als haar momber ofwel voogd) betrokken blijken te zijn; (*acte, waarvan zegel afgevallen behalve het zeer geschonden zegel van Albergen, berustend bij dhr Herman Liedenbaum te Borne*).

'In 1612 verhuurt EGGERICH ADRIAAN RIPPERDA, erfpachter van de Hof van Borne, het goed aan LAMBERT HOFFMEYER te Borne en zijn vrouw SWEERKEN, voor zes achtereenvolgende jaren. Behalve pachten moesten de erven, onder de Hof behorend, ook diensten doen. Volgens het register van Ridderschap en Steden beklagde de hofmeijer van Borne zich op 12 mrt. 1616 over het weigeren van diensten door enige huislieden onder de Hof behorend en blijkt dat werd goedgevonden deze

bezwaren voor de rentmeester van Twente en de hofmeijer van Ootmarsum nader toe te lichten. De gezamenlijke horigen van de Hof te Borne richtten zich eveneens tot R. en St. en verzochten een onpartijdig gericht, geen hofmeijer zijnde. De Ordinares Gedeputeerden (wettige volksvertegenwoordigers) werden met het oog hierop gemachtigd zich — op kosten van partijen — te laten voorlichten door iemand die *der Hofregten kundig* was. Bij besluit van R. en St. van 14 mrt. 1638 werden gedeputeerden gemachtigd om — in bijzijn van de Drost en de Rentmeester van Twente — de door de hofhorige meijeren verschuldigde diensten te laten afkopen met een jaarlijks bedrag ofwel deze diensten te verpachten. Tevens werd besloten de bodgoederen, wier bijzondere diensten hadden opgehouden (deze goederen waren n.l. in de middeleeuwen belast met het doen van bodendiensten voor het gericht, als het brengen van wastekenen — met 'n wassen zegel bekrachtigde dagvaardingen — aan de beklaagden enzovoort) tot hoger pacht te brengen; (2). Nog later kon men ook de horigheid afkopen, waarvan een zekere boer Hesselink onder de Hof te Borne gebruik maakte.'

Uit een genealogisch overzicht, in 1874 samengesteld door A. Knuif te Borne (berustend op de oude rk pastorie aan de Koppelsbrink te Borne, bewoond door A. L. Rientjes) blijkt dat LAMBERT HOFMEYER een zoon LUBBERT naliel, voor het eerst genoemd in een akte van 1641; (zie voetnoot 2). In een door hem zelf opgemaakte akte aan R. en St. betreffende de hofhorige lieden van het gericht Ambt Borne, gedateerd 24 jan. 1645 (voetnoot 2, 2de alinea) verklaart LUBBERT HOFMEYER dat hij en zijn huisvrouw MARIE drie kinderen hebben, genaamd GEERTKEN, BERENTKEN en TINNEKEN. Een dezer dochters huwde met HERMAN HELMIGH uit welk huwelijk twee zonen: BERENT en GERRIT. Laatstgenoemde was in de echt verbonden met Maria ten Hulscher uit 'den Danneboom' en woonde in dorp Borne. Zijn broer, die zich in het jaar 1684 noemt BERENT HELMIGH HOFMEYER VAN DEN HUYZE BORNE, was gehuwd met GEESKEN (DE) BEER, dochter van Herm Beer en Venneken Velthuis, geboren op den Huize 'het Reest' te Weerselo. Dit echtpaar liet vijf kinderen na (3), waarvan de oudste HERMANNUS HELMIGH zijn vader als hofmeijer opvolgde. Uit

(2) Waarschijnlijk naar aanleiding van dit besluit is door Lubbert Hoffmeyer to Borne een register samengesteld, getiteld: 'Annotatio en Designatio (Opmerkingen en Aantekeningen) van Landerijen ende Gerechtigheden der Hooch Edel. Mog. Heeren die Heeren STATEN generael & Erven ende Guederen to Borne gehorig Soe die Besitters ende Guederen ende Gebruyckeren der nba. bescr. Erven nha luith der Welg. Heeren STATEN gen. placat de dato 25 8bris 1639 in Anno 1641 in Novembri ahh Lubbert den Hoffmeyer to Borne hebben afgegeven ende nhamhaftig gemaect.' Dit register is slechts gedeeltelijk bewaard gebleven.

Evenzo werd een register samengesteld van de hofhorige lieden, getiteld: 'Tot paritie der Heeren Gedeputeerden van Ridderschap ende Steden der Lantschap van Auerisell ordonnantie offte placat de dato 10 Januarii 1645 heeft Lubbert Hoffmeyer tho Borne die Hoffhorige Luiden des Gerichts Borne sammt haare Kinderen freije ende unfreijen nominatum gedesigniert ende opt pampier gestelt als folget.' Dit geschrift, aldus Snuif, is nog in vrij goede staat.

oud Borne. Geheel rechts de huidige ned. herv. kerk die tijdens de reformatie in protestantse handen kwam. In het midden het in 1785 gebouwde waterstaatskerkje van de katholieken dat — na in 1888 door de tegenwoordige kerk te zijn vervangen (zie tekening op voorpagina) — in 1890 werd afgebroken. Alleen de aangrenzende pastorie (foto p.7) en het kerkhof zijn nog overgebleven. (Foto van een schilderij, door H. Liednbaum te Borne geschilderd naar een oude prent).

zijn huwelijk met ANNA WALBORG TEEDERS werden in 't doopboek van de rk parochie te Borne elf kinderen aangetekend; (4).

Door huwelijk in 1766 van het negende kind ANNA WALBURGIS HELMIGH met GEORG LUCAS EENHUYS (zoon van Lucas Eenhuys en van Anna Catharina, uit de buurtschap Laterop) worden de drie hofmeyer-generaties HELMIGH nu opgevolgd door drie generaties EENHUYS. Voornoemd echtpaar krijgt zeven kinderen (5), waarvan het derde ANTONIE LUCAS PLECHELMUS EENHUYS op 1 febr. 1802 huwde met WILHELMINA GELINK. Voor f 8500 wordt hij in 1828 eigenaar van de Hof van Borne die — volgens Snuif — vóór 19 april 1655 aan de Heer van Almelo blijkt te hebben toebehoord en bij charter van laatstgenoemde datum over was gegaan aan Twickel 'met sin toebehoren, waeronder de markegerichten van Senderen en Hertme daarvan dependeerende'; (afhankelijk). Uit deze echtverbintenis werden drie zoons en een

(3) 1) Hermannus

2) Lambert of Lubbert, geh. met Helena Teeders in Borne

3) Geertruid, geh. met Henricus ten Misdorp te Heertme

4) Gesiena, geh. met Joh. Brugginck

5) Catharina

(4) 1) 1733 3 okt. Johannes Gerardus (patr. Johan Teeders. Cath. Meijerinck)

2) 1735 28 febr. Anna Gertrudes; † te Borne als geestelikedochter (meter Anna Teders)

3) 1736 8 sept. Helena Gesina, geh. met Bernt ter Mars; (patr. Lambert Helmigh en

4) 1739 17 jan. Anna Walburgis.

(Helena Teeders)

5) 1740 5 juni Henricus

6) 1741 8 mei Henricus

7) 1742 29 dec. Helena Magaretha

8) 1744 19 aug. Maria Magdalena

9) 1745 8 nov. Anna Walburgis; geh. 28 juni 1766 met G. L. Eenhuys

10) 1748 (?) Maria Magdalena; (patr. Henr. ten Misdorp. Gijsberta Teeders)

11) 1753 29 juli Helena; (patr. Henr. ten Misdorp. Geertrui Brugginck, geb. Helmigh)

enschede

ADOLFS & PENNINK
studieboeken
pocketbooks - romans

Van Loenshof 10 Tel. 15271
Filiaal: Olliemolensingel 37 Tel. 16118

Fijnhout- en Triplexhandel
Fa. W. LANGE
Spelbergsweg 37, Tel. 4598
levert: Fijnhout, Triplex, Hard- en
zachtbaard, Vlas- en spaanplaat enz.

Een **BRIL**, die werkelijk prettig zit
is gemaakt door

Remmelt Pit
Kalandersstraat 24-26 Enschede

Gramofoonplaten Pick-Ups

SPECIAALZAAK Nieuwstr. 57 Tel. 13909 Hengelo.
RADIOKO Boulevard 90
Tel. 24863 Enschede.

A.v.d. Leest Radio
Enschede Televisie
Radio onderdelen - Electrotechnische artikelen
Erkend reparateur en installateur
OLDENZAALSESTRAAT 39 - TEL. 10688

Wij leveren en reviseren **HAND-
en MOTORGAZONMAAIERS**
Gereedschaplijerij
H. v. d. MEER & Zn. - Enschede
Bleekerstraat 18

Machinefabriek
ARENS & Zn
▶ tandwielen
Perikweg 52

Voor betere schoenen **Rommelaar**
VAN LOENSHOF 31

DAMES! Iets nieuws voor U. Het
VILEDON ZOOMBAND. Zonder
draad en naald en zo'n zoom! In Uw
japon, rok of mantel. In minder dan
10 minuten bent U klaar! Zomen
thans geen probleem meer.

Verkr. bij de Twentse Fourniturenhandel
J. Wagelaar & Zoon
van Loenshof 56-58 Tel. 15684
ENSCHEDA

N.V. Aanneming-Mij. vh.
H. W. TE PAS
Enschede

Burgerlijke en Utiliteitsbouw
Gewapend Betonbouw
Grond- Water- en Wegenbouw

TELEVISIE
*
HOOR
APPARATEN
*
RADIO

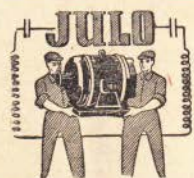

Voor herenkleding
het beste bij **Besters**
Van Loenshof 12, Enschede

Voor 't **Hoën**
medaille,
krans, tak
of beker: bij ons slaagt u zeker
Ripperdastraat 2a, Enschede

S. TEN CATE
STAALHARDERIJ

Hessenweg 1-9 — Tel. 15413
MINTEX - REMDIENST
Dr. Benthemstr. 35 — Tel. 15418

Motor defect?
naar **JULO**
direct !!!

Pyrmonstraat 15 · 19
ENSCHEDA

BORNE

COÖP. BOERENLEENBANK

Borne

verzorgt alle bankzaken
Grotestraat 162, Tel. 1476

Boerenboend in Boorn
Vanof 1896

De boeren van Hettum, Hassel, Zeedern
(en Boorn
Bint a 70 jaar naor 'n Boend hen egaon.
Ook dee van Buur'n, Gammelke en Aozel
Tot an de wiedlöchtigsten oet Saosel.
Waorum z'oe't Boorn 't voor én 'n kunst-
(mest haalt?)
Umdat eer 'n BOEND zo good bevaalt!!

Waarom een horloge, dat U
telkens moet opwinden?
Een Zwitsers automatisch horloge
windt zichzelf op!

Ruud Knoef

BORNE
Grotestr. 239 (naast Huish.school)

WAVIN DEALER

P.V.C.-rioleringsbuizen, regenwateraf-
voerbuizen, draineerbuizen, kiezelbak-
ken, ontluichtingskappen, ontluichtings-
pannen, dakramen, Plastic folies, Plac-
sticschuimprofielen, Polyester golfplaten
VOOR ALLE KUNSTSTOFFEN:

MORSELT

BOUWMATERIALEN C.V.
Industriestr. 8 · BORNE - tel. 05409/1166

'schesep ijs - vers ijs'

VELE SMAKEN IN
COUPES & SORBETS

IJssalon 'BORNE'
(Ook voor frites, kroketten enz.)
Grotestr. 185 - tel. 05409/1000

dochter geboren; (6). De twee oudste zoons LUCAS ALBERTUS en ALBERTUS LAURENTIUS, die gezamenlijk de Hof bezaten, zijn beide ongehuwd overleden. Daar hun broer Antonie Hermannes de geestelijke staat had gekozen, ging het goed over op de zoon van hun enige zuster Joanna Henrica (gehuwd met Adolf Rientjes te Ootmarsum): BERNARDUS HERMANUS RIJNTJES, die als toekomstig erfgenaam reeds bij zijn twee ooms inwoonde en later wethouder van Borne werd. Officieel had de functie van hofmeijer toen al geen betekenis meer, daar de Koning van Holland bij besluit van 24 febr. 1809 aan de horigheid een einde had gemaakt. De historicus Snuif merkt op dat de hofmeijers desondanks doorgingen met het houden van hofdagen en hofgerichten. *'Toen ontvingen zij eene aanschrijving van den keizerlijken procureur bij de Rechtbank van eersten aanleg te Almelo, om, ingevolge van het keizerlijk decreet van 18 nov. 1810, alle protocollen, registers, papieren, documenten en archieven met een beknopten en juisten inventaris te deponeren ter griffie dier Rechtbank. Ik heb reden — aldus Snuif — om te betwijfelen of hieraan door een der hofmeijers is voldaan; ter griffie te Almelo is er niets van bekend en in de verstrooïing heb ik verschillende archivalia der Twentsche hoven teruggevonden, die anders zeker aldaar zouden berusten.'*

Wethouder B. H. Rientjes voornoemd had 7 kinderen waarvan de jongste zoon F. Rientjes Sr. bij de boedelscheiding de Hof in bezit kreeg. Diens zoon F. Rientjes Jr. is thans eigenaar van het goed, een eenvoudige boerderij gelegen aan een statige eikenlaan in het hart van het oude Borne.

MARKEBESTUUR NOG NIET UIT DE TIJD

Nog zijn de naweën van de middeleeuwse markeinstelling niet geheel verdwenen. De tegenwoordige bezitter van de Hof van Borne F. Rientjes Jr. alsmede zijn oom A. L. Rientjes te Borne en landbouwer A. Misdorp te Hertme (7) werden in 1961 door de Commissaris der Koningin benoemd tot bestuursleden van de voormalige marke Hertme. De aanleiding tot het opnieuw in het leven roepen van een rechtsgeldig markebestuur is gelegen in een geschil over het eigendomsrecht van twee stukken grond, samen groot 1 ha. en 7 are, gelegen in

de voormalige marke Hertme. Bij de verdeling in 1852 van ongeveer 80 ha. gemeenschappelijke markegrond, toebehorend aan de twaalf gewaarde erven in deze buurtschap, bleven genoemde twee stukken grond — in verband met de moerassige toestand waarin deze verkeerden — onverdeeld. Door de normalisering van de beken en waterleidingen (plm. 1925) zijn bedoelde gronden echter waardevol geworden, verpacht en ontgonnen. De verschuldigde grond- en waterschapsbelastingen voor de betreffende percelen werden steeds door de bezitter van de Hof te Borne voldaan, welke kosten naderhand verrekend werden met boer A. Misdorp te Hertme die namens de eigenaren van de grond (de twaalf gewaarde boeren van de marke) de pachten incasseerde. Op een gegeven moment weigerden de pachters van de betreffende percelen om nog langer pachtgeld te betalen. Zij stelden zich op het standpunt dat zij geen pachtgeld verschuldigd kunnen zijn aan een markeinstelling die bij de wet is afgeschaft en dat zij derhalve als eigenaren van de betreffende grond dienen te worden aangemerkt.

Om klaarheid te brengen in deze kwestie, werd overeenkomstig de markewet van 1886 bij de provinciale overheid een rechtsgeldig markebestuur aangevraagd, dat voor het eerst bijeen kwam op 16 aug. 1961 en vervolgens het geschil aanhangig maakte bij de daartoe aangewezen rechterlijke instantie. Een uitspraak in deze aangelegenheid is nog niet gevallen en wordt nog verwacht.

REFORMATIE

Naar de regionale historicus W. G. A. J. Röring meedeelt in zijn boek 'Kerkelijk en Wereldlijk Twente' (1909), was een der leden uit het geslacht Schele, CHRISTOFFEL, wonende op het Weleveld (havezate te Zenderen) sedert 1558 de eerste 'reformator' van Borne. 'Onder zijn schuts was te Borne werkzaam past. PETRUS VAN STRAALLEN, een aanhanger van Luther. Zijn opvolger was JOANNES NIJHOFF, die in 1598 op de synode te Deventer verklaart een aanhanger te zijn van de Augsburgse confessie.

Na verloop van tijd duldde de provinciale regering niet alleen geen papisten, doch ook Lutensen en Mennisten werden geweerd. In 1603 komt FREDERIK KEMENERUS als eerste hervormde predikant te Borne, die een zo sterke aanhang van NIJHOFF aantrof dat hij 1605 naar Enschede vertrekt. Zonder mededinging van gereformeerde zijde bleef laatstgenoemde lutherse predikant tot 1619 te Borne prediken. In dat jaar bemoeide de Deventer classis zich met de zaak en beriep een predikant uit overweging dat *'eens gereformeerden praedicator behoeftig was.'* Die predikant was HERMAN

(5) 1770 2 jan. Antonie Lucas Plechelmus; (patr. Lucas Eenhuys en Gertr. Helmigh)
1771 28 juli Bernardus Johannes; (peter Herm Helmigh)
1774 10 febr. Antonie Lucas Plechelmus
1775 3 febr. Anna Elizabeth; (patr. Wiegert Teissant, Margaretha Eenhuys)
1777 3 nov. Hermannus Lambertus (patr. Joannes Henricus Smits, Gesiena Geelink)
1779 14 nov. Gesiena Maria; (peter Bernardus ter Mars)
1781 8 dec. Joannes Bernardus; (patr. RD Bern. Brugginck, pastoor te Daarle en [Hellendoorn, en Helena Broent])

(6) 1803 27 jan. Lucas Albertus; (patr. Albert Geelink, Anna Gertr. Helmigh)
1805 22 jan. Albertus Laurentius (patr. RD Eenhuys, Gesiena Geelink)
1809 7 febr. Antonie Hermannus (als pastoor overl. te Appingedam)
1811 10 jan. Joanna Henrica (patr. Henrica Smits, Maria Geelink)

(7) De geslachtsnaam 'Ten Misdorp' komt ook voor onder de voetnoten 3 en 4.

hengelo

de **Bokdams**
 voor **DANSLES**
 Drienerstraat 37

HET SPEELGOEDPALEIS
Teutelink
 Enschedesestr. 22, Hengelo

Het beste adres voor:
**GEDISTILLEERD, WIJN, BIER,
 LIKEUR, LIMONADE**
 Fa. Jac. Krabbenbos
 Molenstraat 18

COOP.
RAIFFEISENBANK
 BOERENLEENBANK
 Parallelweg L.S. Hengelo Tel. 10061
 Bijkantoren: Oldenz.str. 168, Beukweg 81

• MEUBELEN
 • TAPIJTEN
 • BEDDEN
PETRI voor de moderne
 woninginrichting!
 MARKTSTR. 15

ADVERTEREN IS ETALEREN

BLOEMENMAGAZIJN
K. Hunia & Zn.
 Tuindorpsstraat 38 — Brinkstraat 1a

Bult's Slagerij
 VOOR VLEES
 EN VLEESWAREN
 WEEMENSTR. 12, TEL. 12752

Klaant'n van BISCHOFF
 Bint almaol vol lof
 Ne dame of heer . . .
 Ze komt aaltied weer, want:
Bischoff
 HENGELO
 hef 't beste wat er is
 Oawertuugt ow van dizze waarheed

PORTJE
 Deldenerstraat 8
 Hengelo (O.)

Ruischer en Hartgers
 Veur elektrische apparaten
Radio en Televisie
 Drienerstraat 4 · Tel. 14878 · Hengel

HOBBYHUIS
Hackfort
 BERGWEG 9, HENGELO

VERSTEEG's veurve
 veur hoes en earve
 Molenstraat 20
 Hengelo (O.) — Tel. 12207

Bonneterie SPECIAAL-
 ZAAK:
 Blouses - Rokken - Vesten
 Molenstr. 5, Tel. 17382, Heng.

N.V. Automobielbedrijf
BLEEKER
 • OPEL
 • CHEVROLET
 HENGELO

AHREND
 Telgenflat Hengelo Tel. 7266
 voor: Lichtdrukken, Foto-
 copieën, bestekken.

H J. Krakers
 AANNEMERSBEDRIJF
 Tel. **Hengelo** 12964
 Nieuwbouw, Onderhoud- en Betonwerken

DAMES-, HEREN-,
 KINDER - PYAMA'S
 EN -ONDERGOED,
 SCHORTEN, ENZ.
 Altijd goedkoop

MORSINK
 SOLASPECIALZAAK *Servieren*
 Weemenstraat en Kotmansweg

Doe het zelf
 Wij leveren hiervoor P.V.C. vloer- en
 wandtegels (reeds vanaf fl 5,80 p. m²),
 plakplastics, mozaiek, lijmen, beits etc.
VLOERENBEDRIJF
A. F. Pierik &
F. Boerkamp n.v.
 Wolter t. Catestr. 5, Tel. 14064
 Hengelo (O.)

Automobielbedrijf
ERNE **FIAT**
 Delden.str 42
 Tel. 2120
 vanaf:
 f 3799 **500**

H. ter Braak
 Gasconvectoren, Haarden, Electro-
 en Sanitair
 Bornsestraat 24 Tel. 16137

ADVERTEREN IS VERKOPEN

BEHANG EN VERF
Fa. Wed. J. Walhof
 Beekstr. 29 Hengelo

Beste leu, weet wa'j doot met oew geeld,
 Leav' nich raak zoaj wal weelt.
 Denk ter um, le'j mangs wat op zied,
 Veur nen krappen of slechten tied.
 Bring dan
 oew geeld
 naor de
 Nutsspaarbaank
 Now 4 pct rente
NUTSSPAORBAANK
 Drienerstraote 43 · HENGEL

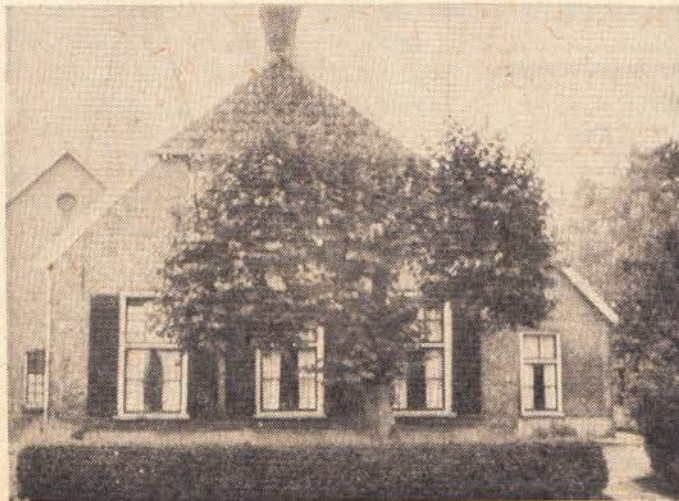
WELLEMEIJER. Zijn benoeming werd door de Drost van Twente goedgekeurd en zijn jaarlijks tractement op f 400 bepaald. Tot 1621 bleef hij in Borne, toen hij J. H. HARDENAK tot opvolger kreeg welke in 1624 overleed.

De kerspelleden wensten WELLEMEIJER terug als predikant, doch de classis Deventer had tegen het gedrag van deze bezwaren (dronkenschap) en benoemde RUDOLF RIJCKEN, zoon van de koster te Rijssen. Na veel geharrewar werd laatstgenoemde bevestigd als predikant te Borne, hetgeen hij tot aan zijn dood toe (1649) is gebleven.'

Volgens Röring werd Borne in het begin van de 11de eeuw gescheiden van de parochiekerk te Delden. 'De H. Stephanus werd de patroon van de Bornse kerk. Waarschijnlijk werden de katholieken van Borne tijdens de afval van pastoor Nijhoff bediend door vicarii uit Oldenzaal, want omstreeks 1615 verzocht de Heer van Weleveld aan de Drost van Twente heer Nijhoff te steunen tegen geestelijken uit Oldenzaal, die elke zondag naar Borne kwamen om er godsdienstoefeningen te houden.

Omstreeks 1665 wordt melding gemaakt van een aantal priestermissionarissen GERARD EYLERS (werkzaam te Delden) en GERARD POTKAMP. De laatste, in het dorp Borne geboren, vestigde zich in bovengenoemd jaar in zijn ouderlijk huis en oefende zo goed en kwaad als het ging, de zielzorg onder zijn roomse dorpsgenoten uit. ALBERT BEK(K)ER wordt zijn opvolger (1667), die op de havezate *het Groothuis* in de buurtschap Hertme (richterambt Borne) de diensten verrichtte. Ook zijn opvolger JOHANNES LEFERS hield hier op zon- en feestdagen de rk godsdienstoefeningen. Diens opvolger pastoor STEPHANUS MEIJER bouwde omstreeks het begin van de 18de eeuw in Hertme een kerkje met pastorie, welke stichting de oorsprong werd van de parochie Hertme.

De nog bestaande voormalige rk pastorie van het in 1890 afgebroken waterstaats-kerkje te Borne.

Pastoor HOMMELS — een Oldenzaler — werd zijn opvolger en stierf in 1790. Hij werd opgevolgd door pastoor HENRICUS LAMMERINK — geboortig uit Reutum — die in 1785 te Borne een kerkhuis met pastorie (zie foto) liet bouwen op grond die hij in erfpacht kreeg van de Hof te Borne. Hertme bleef 'n zelfstandige parochie terwijl de Bornse katholieken nu weer in eigen dorp ter kerke gingen. Deze kerk werd in 1890 afgebroken, nadat pastoor JOANNES FREDERICUS WARNINK een paar jaar voor zijn overlijden (1888) de tegenwoordige Stephanuskerk te Borne bouwde. De oude pastorie bij het waterstaatskerkje werd gekocht door de familie Rientjes die de Hof te Borne bezat en dus reeds eigenaar was van de grond waarop waterstaatskerkje met pastorie waren gebouwd. Thans wordt deze oude pastorie bewoond door de heer A. L. Rientjes.

Met betrekking tot de reformatie zegt de vermaarde historicus Slicher van Bath in zijn standaardwerk over de geschiedenis in Oost-Nederland '*Een samenleving onder spanning*' (blz. 359): 'Hoewel bij de Afscheiding ook andere factoren, zoals de persoonlijke invloed van de voorgangers, een grote rol zullen hebben gespeeld, valt het op, dat men Christelijk Afscheidenen vooral aantreft in een landbouwgebied, waar een grote bevolkingsvermeerdering plaats vond. (—) De bedreiging van haar agrarische existentie heeft de bevolking wellicht ontvankelijker gemaakt voor het aanvaarden van de meer rechtzinnige godsdienstige opvattingen.'

GROTE RIJKDOM NAAST GROTE ARMOEDE

Slicher van Bath noemt de Twentse kerkdorpen de volkrijkste nederzettingen, er wonen meestal mensen met een niet-agrarisch beroep (er zijn allerlei oorzaken, welke een sterke uitbreiding van de boeren tegenhouden, wel neemt het aantal keuters en een zich nog daaronder vormende laag snel toe), men vindt er de ambachtslieden, later vaak veel huiswevers, zoals in Borne; (7).

Volgens dezelfde historicus (8) doet de economische achteruitgang in het Twente van de 15de eeuw zich vooral gelden in Borne, ofschoon men hier ter plaatse weinig onder de oorlogsomstandigheden heeft geleden. In de 16de eeuw heeft Borne zich weinig ontwikkeld. In de 17de eeuw en vooral in de 18de eeuw is de bevolkingsvermeerdering in Borne bijzonder groot, in het tijdperk van 1723 tot 1764 het grootst van geheel Twente ondanks het feit dat het aantal vertrokken personen dat van de nieuw gekomenen verre overtreft, zoals uit de aanvullende hoofdgeldkohieren van 1724 blijkt. De abnormaal grote bevolkingsvermeerdering heeft geleid tot een eveneens abnormaal grote armoede.

(7) Een samenleving onder spanning', blz. 17.

(8) Idem, blz. 48 en verder de blz. 51, 75, 86 ev., 97, 101, 291, 297, 337 ev.

HILBERDINK

GROTE SORTERING
TAFEL-, THEE- EN ONTBIJT-
SERVIEZEN

Marktstraat 25 — Telefoon 14357

Alleenverkoop voor Hengelo
en omstreken:

DE SPECIAALZAAK IN HERENMODES

Herman Stubbe

Marktstraat 22 — Tel. 13570

Beter dan goed is een Hollywood hoed!

Een grote keuze SCHILDERIJEN
ETSEN
REPRODUCTIES

kunsthandel Prins

Marktstraat 21 - Tel. 14256 - Hengelo — Wij verzorgen al Uw inlijstwerk

EP

Automobielbedrijf

Van Laar

en

Feijten

Enschedeestr. 127 - Tel. 13983 - Hengelo

DAF

VIOS gebouw

Self Service

maaltijden à f 2.50

(Ook bij U aan huis)

Beekstr. 10, Hengelo

TEL. 05400-12612

Timmerfabriek

Hannink

Hengelo (O.) — Tel. 13701

Levering van:

kozijnen, ramen, deuren, trappen
enz. voor utiliteits- en woningbouw

DIVERSE PLAATSEN

Twentse
spuitinrichting
en autoplaatwerkerij

J. A. Bruins

het adres voor uw schade's

BORNE

Bokenhorst 35 37, Tel. 1546

**TWENTSCHE
SPUITINRICHTING**

SPAR = SPAR

Uw BRANDSTOFFEN en
OLIE voor alle doeleinden
J. B. VELTKAMP & Zn

Tevens verzorgen wij uw trouwriten met koetsen
Dennebosweg 46, Tel. 16210, Hengelo

Eethuis

„t Centrum”

(Eig. B. Droste)

BEEKSTRAAT 5 - HENGELO

prima keuken

Specialiteit: **Zigeuner-Bief**

Geopend van 23.30 tot 00.4 uur

VOOR HET BETERE
SPEELGOED

't **KINDERPARADIJS**
Willemstraat 35 - Hengelo (O.)

Broederij

Dubbelink

Borne

Adres voor alle slacht- en leg-
rassen kuikens/jonge hennen.

TUSSEN STADHUIS- EN ST. LAMBERTUSTOREN

OPTICIEN

Westen Woont Weemenstr. 15

Makelaarskantoor

ROTTINK N.V.

Deldenerstraat 36-38, Telefoon 13041, Hengelo (O.)

VASTE GOEDEREN ♦ ASSURANTIËN ♦ HYPOTHEKEN

FORMELTA

de ideale koffiemelk

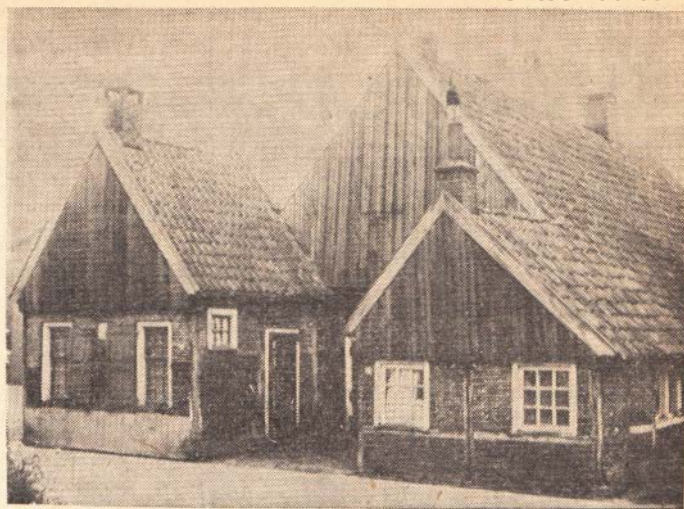
Verkoopkantoor „MULTIFARM" Boekelo

In 1675 heeft Borne het hoogste percentage onvermogens van Twente, naar gezinnen gerekend 41.8 procent. Eveneens in Borne, waar in 1764 de bevolking sedert 1475 vertienvoudigd is, is 53.4 proc. der gezinnen arm; (naar personen gerekend: 45.7 procent armen in 1764 en 62.8 procent in 1767). Aansluitend op de grote bevolkingsvermeerdering is er in het richterambt Borne sprake van een bevolkingsvermindering.

De chronische armoede in Twente in de 17de en 18de eeuw wijst op een te grote natuurlijke bevolkingsaanwas, een relatieve overbevolking van zeer ernstige aard. Dit vermoeden wordt bevestigd, doordat in sommige richterambten in Twente — zoals in dat van Borne — de boerderijen overladen zijn met in- en bijwonende gezinnen. Inwonende gezinnen in kamers, in de lijftochtkamers, in schoppen, bakhuizen, bijwonende gezinnen op het erf of aan de rand van het erf, in een opslag, in veldkotten. In 1723 worden in Borne 22 gezinnen in lijftochtkamers gemeld, woonruimten die oorspronkelijk zijn bedoeld voor de ouders van de boer. In Borne was er slechts voor 16.5 procent van de er sedert 1675 bijgekomen gezinnen een nieuwe woning gebouwd.

Naast de rijkste plaats in Twente is Borne tevens de armste, doordat het percentage onvermogens er hoger is dan elders. Rijkdom bij de groep van linnenreders, armoede bij de wevers, die voornamelijk geconcentreerd zijn in het kerkdorp Borne en in Zenderen.

Borne, dat het oudste en belangrijkste textielcentrum in Twente is geweest, bloeide in 1675 ver boven de rest van deze regio. In Twente wordt in 1675 het hoogste gemiddelde burgerlijke vermogen aangetroffen in Borne, nl. 1.246 gld. Hiermede komt deze plaats onmiddellijk achter Zwolle en Deventer en vóór alle steden in Twente. In Borne vindt men 8 burgerlijke aanslagen met meer dan 10.000 gld., hun totaal vermogen bedraagt 144.000 gld. Hiertoe behoren o.a leden van de families Ten Cate en Hulshoff. Er zijn in Borne in totaal 11 Ten Cate's aangeslagen voor een bedrag van 63.000 gld., 2 Hulshoff's voor 20.000 gld., voorts is er nog een R. B. Coster met 2000 gld. Het zijn allen namen, die in verband staan met de textiel; de Ten Cate's en Coster's ontmoeten we later in Almelo. In 1758 daalt het gemiddelde burgerlijke vermogen in Borne tot 440 gld. Almelo heeft nu het hoogste gemiddelde burgerlijke vermogen in Twente en komt in grootte onmiddellijk na de steden Deventer en Zwolle. De vermindering van het totale burgerlijke vermogen in Borne heeft niet alleen de vermogende groepen getroffen, maar heeft ook de armoede vergroot. De achteruitgang van Borne dient wel verklaard te worden door een verplaatsing van de textiel, of in ieder geval door

'Klöpkeshuuze' met weefkamertjes te Borne. De huiswevers leefden eerst nog in de boerenomgeving, in de nabijheid van de boerderijen. Op de duur raakten zij los van het boerenmilieu. Zij werden beroepswevers.

een verandering in de vestigingsplaats van de linnenreders naar het nabijgelegen Almelo dat betere verbindingen had.

BEVOLKINGSVERMEERDERING

'In het algemeen is het begrijpelijk, dat juist in de steden en — na de bevolkingsvermeerdering — ook in de kerkdorpen zich de grootste armoede manifesteert. In het agrarisch milieu, op een boerderij is men niet zo gauw onvermogen of arm, omdat er in het boerenbedrijf voor velen een plaats is. Eerst wanneer men van deze mogelijkheid is afgesneden, dus zodra de bevolkingsconcentraties in de steden en kerkdorpen optreden, vervallen de dagloners, de losse arbeiders en de beroepswevers tot armlastigheid. De toevlucht van het boerenbedrijf bestaat voor hen niet meer. Zij zijn afhankelijk geworden van allerlei invloeden die buiten hun macht liggen', aldus Slicher van Bath; (9).

In het begin van de 17de eeuw waren de mogelijkheden van agrarische uitbreiding al afgesloten (10). Terwijl in Hertme (richterambt Borne) het aantal gezinnen vanaf 1475 tot 1850 stijgt van 13 tot 56, groeit Zenderen (dat eveneens tot het richterambt Borne behoort) in de zelfde periode ver boven de agrarische mogelijkheden uit met 28 gezinnen in 1475 tot 236 gez. in 1849. Voor het nabijgelegen Bornerbroek zijn deze cijfers: 1475 totaal 16 gezinnen en in 1849 totaal 118 gez. Gelijktijdig neemt de groei van het kerkdorp Borne toe, dat in 1602 74 gezinnen telt en in 1849 totaal 261 gezinnen.

(9) 'Een samenleving onder spanning', blz. 337.

(10) Idem, blz. 341 ev., en verder de blz. 415 ev., 442, 531, 628, 685, 695.

almelo

Nutsspaarbank UW bank

Hoofdkantoor Almelo
WIERDENSESTRAAT 22

Bijkantoren te Almelo, Wierden,
Vriezenveen, Rijssen, Nijverdal en
Coevorden

Veur MEUBELS en allens, wat
er zo biejkomp kieken, naar:

TOON a.d. Tuinstraat

Tel. 3880

Wekblad Roeten Dree

Tel. 05490-3163

Postbus 22

Heel de stad least dit blad
(en ook 't Aadorp, Harbrinkhook,
Bornerbrook en Zeendern.)

HOTEL-CAFÉ-RESTAURANT

de Mooie Vrouw

(TEVENS BENZINE-STATION)

Een van de oudste zaken in Twente
OOTMARSUMSESTRAAT 488 - ALMELO

Olympia

Tel- en Schrijfmachines
G. H. v. d. VEEN
ALMELO, Tel. 2666
HENGELO, Nieuwstr. 38, Tel. 3159

In vrogger dage daansen de leu op
de dell' n veertoer. Weer völ later
'n zeuvsproonk. Rechtovoort foxtrot,
wals en cha cha in niejmoedse
daansscholen:

Wim POLMAN

Ootmarsumsestraat 26 - Tel. 4880

- VEEVOEDER
- KUNSTMEST EN
- LANDBOUW-

[BENODIGDHEDEN

in de beste kwaliteiten !!!

Door grote
omzet
lage prijzen
bij

A.B.T.B. ALMELO

Alle boeken over TWENTE Scholten's boekhandel

GROTESTRAAT 116 - ALMELO

Coöperatie De Landbouwoöperatie

is een bolwerk ter beveiliging
ter verdediging
ter bevordering
van de economische belangen
van de vrije zelfstandige onder-
nemers in de landbouw te weten
de Boeren.

COÖP. LANDBOUWERS-
BANK EN HANDELSVER.

drogisterij - parfumerie PRÜMERS

Bornsestraat 72 - Tel. 5650

Het huis voor geschenken

Het Twentse Serviezenhuis

Heeringa & Co

Grotestr. 79, ALMELO
Nieuwstr. 36 Hengelo

Wedgwood, Spode,
Royal - Copenhagen

DIVERSE PLAATSEN

Hotel Haarhuis Zenderen

In 't herte van Twente

BOERENLEENBANK Bornerbroek

■ De SPAARBANK ■ verder alle
voor iedereen BANKZAKEN

BOERENLEENBANK Albergen

De SPAARBANK voor stad en land
Maak gebruik van lopende rekeningen
Alle inlichtingen aan de bank

DIVERSE PLAATSEN

J. A. J. Strengers & Zn NV
Haaksbergen - tel. 05427/1297
BLANKENBURG 3 - 11

bronbemaling, grondboringen,
gas- en waterfittersbedrijf.

C.I.L.V. LANDBOUWERSBELANG

Haaksbergen

C.I.L.O.-mengvoeders

Ruwvoeders

Brandstoffen

Wie helpt met an de
bleui en veuroetgang
van MAARKEL
met wiede umgeffing

- Coöp. Boerenleenbank en
- Coöp. Landbouwvereniging

„de kop' ren smorre”

Twents ethoes in Maarkel
an de grote weg van Hengel naar Deamter
[Twentse specialiteiten]

BOERENLEENBANK

Wegdam

Voor alle bankzaken, Voorschotten,
Credieten en lopend rekeningverkeer.

Coop. „De Landbouw” W.A. GOOR

Het adres voor:

Mengvoeders onder C.I.L.O.-
contrôle, Meststoffen, Brand-
stoffen, Bestrijdingsmiddelen,
Kruidenierswaren, Landbouw-
werkzaamheden enz.

DENKT BIJ HET OPLOSSEN
VAN UW PROBLEMEN

RUIMTEVERWARMING
OOK AAN AARDGAS

Gem. Energiebedr. Rijssen

Met onze mengvoeders altijd de
hoogste productie. Kunstmeststof-
fen; keuze uit vele soorten. Ruim
gesorteerd in vaste brandstoffen.
Bij ons is het rustig en voordelig
tanken voor brommers, auto's en
tractoren.

C.A. & V.V. BORNERBROEK

GEEN MOGELIJKHEDEN IN DE LANDBOUW

Er was voor de snel toenemende bevolking geen plaats meer in het agrarische bedrijf. Het ontbreken van bouwland in het kerkdorp Borne blijkt uit het verpondingsregister van 1601, in welk jaar slechts 2 personen zijn aangeslagen voor kleine stukjes land die natuurlijk onmogelijk aan alle dorpsen een bestaan konden verschaffen, hetgeen betekent dat er destijds in het kerkdorp Borne reeds sprake is van een grote overbevolking. Het keuterbedrijf breidt zich in deze periode niet noemenswaardig uit, hetgeen ook een gevolg is van het aantal horige erven. Het meest treft men het adellijk bezit in Borne aan. Ook de invloed van het landsheerlijk bezit was relatief het grootst in Borne. Indien men het aantal horige erven en katersteden vergelijkt met de oudste volledige opgave van erven en katersteden in 1475 (Schattingsregister van Twente) blijkt dat in het richteramdt Borne van een dichte opeenhoping van horigen sprake is. Zowel bij de erven (30.6 proc.) als bij de katersteden (17.4 pct.) is de relatieve dichtheid in Borne het grootst. De voortdurende vergroting van het hofhorig areaal werd in de hand gewerkt door art. 14 van het hofrecht, waarbij bepaald werd, dat niet-horig vrij land of ander onroerend goed door een hofhorige aangekocht, vererfd moest worden op hofhorigen, bovendien werden dit land of deze onroerende goederen bij het overlijden van de volgende bezitter geheel beschouwd als hofhorige goederen. Vrij land, door hofhorigen verworven, werd dus op de duur hofhorig. Zolang de eigenaar, de leenheer of hofheer niets van de hofhorige goederen verkocht, konden de horige goederen niet in omvang afnemen, maar tengevolge van de werking van art. 14 wel vermeerderen. Dit proces, waarbij splitsing en vermindering onmogelijk was, maar de vermeerdering van het areaal werd bevorderd, zien we zich in de 17de en 18de eeuw voltrekken. Voor de Staten, aldus Slicher van Bath, was het een spaarpot, waarvoor ze zelf niets behoefden in te leggen. Men zou misschien denken, dat deze bepaling de horigen er van zou weerhouden hebben om vrij land te verwerven. Toch was dit niet het geval. Volgens de aantekeningen op de domeinkarten van 1770/85 bevond zich toen 46.78 HA vrij land in handen van de horigen. De horige bedrijven, in 1601/2 al iets groter dan de niet-horige bedrijven, namen in omvang toe, terwijl terzelfder tijd juist bij de niet-horige bedrijven het aantal katersteden sterk steeg. De horigen waren een tussenklasse geworden tussen de hofmeijer enerzijds en de bijzitters op zijn erf anderzijds terwijl zij ook waren gestegen boven de niet-horige boeren en keuters. De toegenomen bevolking kon zich in de landbouw geen nieuwe mogelijkheden scheppen. De mogelijkheid voor de ontwikkeling van de textielnijverheid

moet reeds vóór 1602 in Borne aanwezig zijn geweest. De bron lag ongetwijfeld in de relatief sterke concentratie van horige erven in dit richteramdt. (*In 1601/2 is in het richteramdt Borne 45.3 procent van alle erven en 73.7 pct. van alle katersteden — uitgedrukt naar de waarde van de aanslagen in de verponding of naar de pachtwaarde van het bezit: 43.6 pct. — in handen van de adel. Vervolgens is 30.2 pct. van de erven in dit richteramdt landsheerlijk bezit; waardepercentage 32.6. Voor het geestelijk bezit in het Bornse richteramdt luiden deze cijfers: erven 11.3 pct., katersteden 10.5 pct.; waarde 9.8 pct. Tenslotte blijkt slechts 5.6 pct. van alle erven in het richteramdt Borne eigen bezit van de boeren te zijn en 5.2 pct. van alle katersteden eigendom van de keuterboertjes; waarde 7.5 pct.*)

PLAGGENBEMESTING NOODLOTTIG SYSTEEM

De agrarische mogelijkheden werden bovendien zeer beperkt doordat men zeer moeilijk ontginningen ter hand kon nemen, gebonden als men was aan de oppervlakte van de plaggengrond, de woeste landen, die de 'schadden' opleverden voor de bemesting van het bouwland. Voor deze bemesting waren jaarlijks enorme hoeveelheden plaggen nodig. (*Het vervoer van de plaggenmest naar de verspreid liggende kavels op de es vroeg veel trekkracht. Volgens het 'register van de peerden, enz.' van 1602, telde Twente — met uitzondering van Haaksbergen en Oldenzaal — in dat jaar 4434 paarden, toebehorend aan 1577 eigenaren. In het richteramdt Borne blijkt men een groot aantal paarden nodig te hebben om een betrekkelijk klein gebied te bebouwen, nl. voor elke 1.02 HA grond een paard.*) In bijna alle richterambten van Twente stemt het areaal van het bouwland overeen met 5 procent van het gehele richteramdt. Al het land buiten het bouwland deed dienst als plaggenland. De onverbiddelijke gestrengheid der bepalingen tegen de vestiging van de arme buurtschapgenoten, zou onverklaar zijn, indien geen economische noodzaak de markegenoten dwong om met het gebruik van de woeste gronden zuinig te zijn, zo merkt Slicher van Bath op. In het richteramdt Borne besloeg het bouwland in 1601/2 een oppervlakte van 277.37 HA., dit is 6.99 pct. van de totale oppervlakte van dit richteramdt. Hoewel er in de 17de en 18de eeuw ontginningen plaats vonden in precies hetzelfde gebied waar in de tweede helft van de 15de eeuw de grootste bevolkingsvermeerdering viel waar te nemen (Bornerbroek en Deldenerbroek) kwam de ontginning eerst goed op gang toen door de teelt van veevoedergewassen aan het eind van de 18de eeuw, die meer dierlijke mest opleverde, het noodlottige systeem van bemesting werd doorbroken en het uitgestrekte plaggenland kon worden omgeploegd. (Wordt vervolgd.)

oldenzaal

GESCHENKBON

Zoveel schitterende geschenken...
En evenzoveel verschillende smaken.
Geef een geschenkbond.

Blij met een geschenkbond
G. Morselt

tricoloren
drymasteren
verven
Ootm.str. 47-49
Tel. 2091

Antoon Hutten

VOOR DE LOOP EN DE SLOOP

Van Opel, Ford en VW
alle onderdelen
Denekamperstr. 71, Tel. 2863

ERRES PHILIPS
TELEVISIE
Ben Lansink Oldenzaal
Deurningestr. 6 Tel. 2981

Foto's könt nich kieken
(Mer oonze foto's möj bekieken)
fotohandel
't Kiekeske

Voor
een deskundig uitgewerkte
C.V.-installatie
E. HEIDEMANN & Zn
Boterstraat 15 Tel. 2077
OLDENZAAL

TELGENKAMP'S
zaadhandel
Het adres voor tuin-, bloem-
en landbouwzaden, bestr.midd.
Molenstraat 6, telefoon 2958

KIP	KIP	KIP
regelt Uw schade	deukt Uw auto uit	sput Uw auto

AUTOSPUITBEDR./UITDEUKINR.
Esstraat 6 — Tel. 2251 — Oldenzaal

de zaak met meer
dan 50 toonkamers

Autobus-
onderneming
Oldenzaal

Lijndiensten
Oldenzaal - Denekamp - Grens - Nordhorn
Moderne touringcars
Uitgebreid reizenprogramma
In de zomermaanden elke dag tochten in Overijssel
en het Duitse grensgebied

DIV. PLAATSEN

Dezer dagen verschijnt:

'Schaduw van Twickel'

(tekst en foto's: Herman Haverkate)
Het mooiste fotoboek over Twente
ooit verschenen! Juwelen van foto's,
prachtig afgedrukt en artistiek ge-
bonden in plastic voor f 15.50.
Bestel reeds nu uw exemplaar (tel. 05420/12773)
Boekh. WITKAM, Enschede.

BOERENLEENBANK
Enschede-Lonneker
de bank voor iedereen!
FAZANTSTR. 116, ENSCH. - Bijkant.: Boule-
vard 1945 Enschede; Scholt. Reimerstr. 31, Lon.

COÖP. ZUIVELFABRIEK
De Eendracht
ROSSUM
●
Het beste adres voor alle zuivelprodukten

BOERENLEENBANK
Weerselo
Verzorgt al uw bankzaken. Hoogste spaarrente.

Boerenleenbank De Lutte
MET KANTOREN TE DE LUTTE
OVERDINKEL, GLANERBRUG
Hoge rente voor al Uw ingelegde spaar-
gelden. Lage hyp.- en voorschot-rente

Wee rekken kan geet naor
zölfbediening
PARAAT
Glanerbrug; bie j TET-bushalte
In 'n lunchroom k8'j lekker etten en dreenken

Boerenleenbank
Denekamp
de spaarbank
voor het platteland

STREEKTAAL

'n LèVENSLOOP VAN JENSKEN VANDE WAPSE

('Gaitjan', Almelo)

IX.

VROGGER WAS TER ZUNDAANGS OP 'N BOER weenig of niks te beleew'n. Zodeunig muss'n de vèente vake zölf tiedverdrif zeuk'n. Daor war'n d'r wal dee 'n heel'n zundagmirrag op 'n butkebeeld stunn'n te butk'n, annern deud'n plänk'n roll'n, mangs ok wa pèrksmiet'n of holtuut'n. En zo leup'n d'r op nen zundagmirrag bie Venklaos 'n koppel vèente van zo'n jaor of viefteen en dee hadd'n wal ees zin an blinddook vang'n. Ze vreug'n Jensken offe ok met deu? Jao, dat wol Jensken wa, mar dan moss'n ze em es eerst gaon oetlegg'n hoo of dat precies göng. Mu'j good luuster'n Jensken, dat geet zo: wiej bindt oew nen tukdook um 'n kop en dan mu'j probeer'n um een van ons te tikk'n. Wiej gaot hier almaol in ne krink staon en bliewt stille staon. A'j d'r eene tikt, mut den't em wèèn. Loop ie now langs oons hen en tik ie d'r gen een, dan kan 't ok gebuur'n da'j daor veur dat slöötj'n komt. Mar a'j daor veur komt te staon, dan roope wiej van 'spring!', en dan spring ie d'r aowerhen. Begrepp'n, gaf Jensken tot bescheed en stree met de annere vènte de vèrk'nweere in. 'n Gröts'n van dee bössels bön Jensken nen tukdook um 'n kop hen, dräai'n Jensken 'n maol of wat in 't ronne, en zee: ziezo, now mu'j mar ees probeer'n of ie d'r eene tikk'n kunt.

Jensken begön veutjen veur veutjen te schoffel'n deur 't grös, zwäai'n met de aarme in 't ronne, en gengel'n heel-zeutjes-an liek op nen dikk'n eek an. Doo asse d'r nog nen tred of was, schreeuw'n d'r een: 'spring!' Jensken nöm nen fiks'n spronk en vleug met de plette teeg'n de egge (zijde van de stam) op. Met nen aorigen knoop d'r op, böld'n e: 'smeerlapp'n, smeerlapp'n'. Heij trök 'n tukdook veur 'n kop vandan, en heul voort ziene tabaks-deuze veur 'n kop. 't Hölp mar bitter weenig: in 'n eergezeen harre 't ene oge biekaans dichte zitt'n. Nooit wier blinddook vang'n, dach'n Jensken.

AAN ONZE ABONNEES

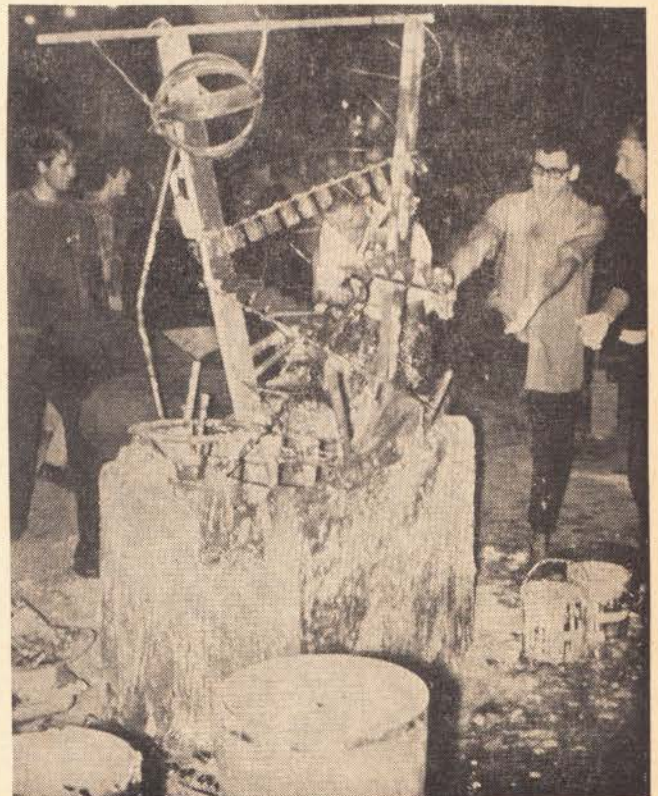
Evenals vorige jaren zullen de abonnements-kwantities voor de nieuwe jaargang Twentse Post begin november bij de abonnees worden aangeboden. Daar de PTT-incassokosten dit jaar 75 cent per kwitantie bedragen, verzoeken wij aan hen, die willen gireren, dit vóór 25 oktober te doen (f 4.20 op gironr. 820018, Twentse Post - Hengelo), daar óók voor een geweigerde kwitantie 75 ct. aan de postereijen verschuldigd is, hetgeen ten onze laste komt.

TECHN. HOGESCHOOL TWENTE

INTRODUCTIE EERSTEJAARS

ENSCHEDÉ/DRIENERLO — Deze maand werden 280 aankomende studenten gedurende veertien dagen in de gelegenheid gesteld nader kennis te maken met hun nieuwe omgeving. In deze introductieperiode viel ook een bezoek aan de ateliers van een aantal kunstenaars in de nabij gelegen steden (foto boven). Deze kunstenaars verleenden vervolgens medewerking aan een creatief festijn op de campus waarbij 1500 kg. gips alsmede enorme hoeveelheden waterverf werden verwerkt tot 'kunstwerken', die werden aangeboden aan 't Enschede's gem.bestuur.

EXPOSITIES

UTE MATIASKA

Ute Matiaska met 'Zwarte maan', symbool van de onbegrepen Transcendentie; God is (nog) dood.

Foto midden: Eclips van Ute Matiaska, symbool van de intrede der geestelijke volwassenheid.

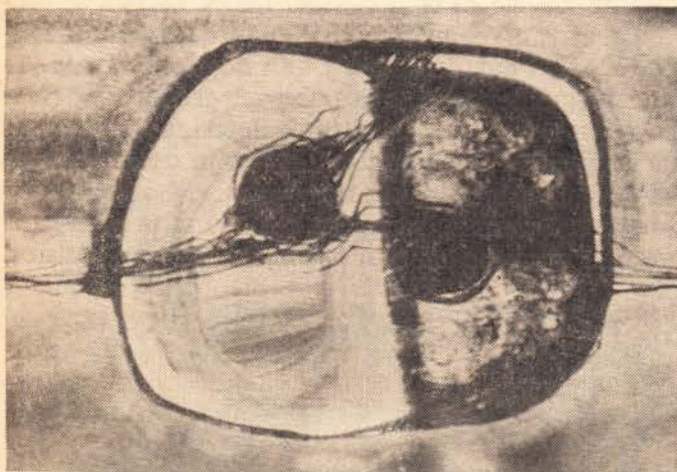
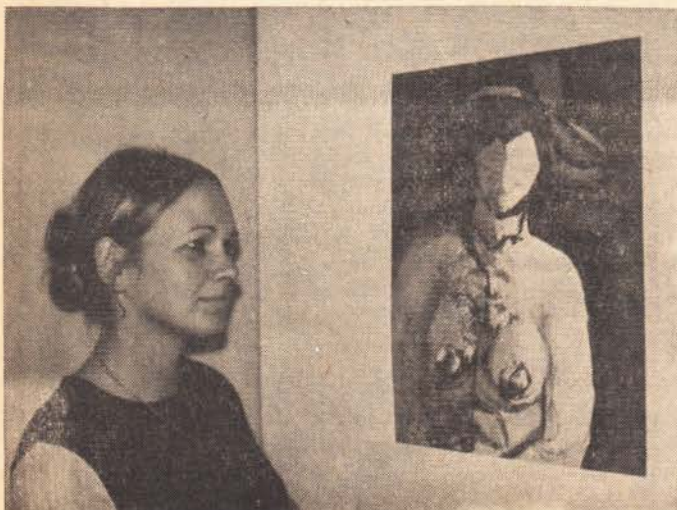

Foto onder. Ineke Pezie: ontdekking van de mens.

HENGELO — De Hengelose Kunstzaal deed een gelukkige start met de expositie van een 40-tal gouache's van Ute Matiaska (27), echtgenote van AKI-direkteur A. Middelhoek. De verbeeldingen van deze Enschedese kunstenares — van '57 tot en met '61 leerlinge aan de Kunstacademie aldaar — doen op het eerste gezicht denken aan een louter artistiek spel van kleuren en vormen, maar de werkelijke betekenis van het werk ligt dieper en reikt verder.

Via een doolhof van indrukken en ervaringen ('*Labyrinth I-II-III*') volgt Ute de weg van de mystieke aantrekking ('*Opgesloten brieven*', '*Voorteken*', '*Weg van een muur*') om vervolgens aan de horizon van haar steeds complexer wordende wereld van vermoedens ('*Schrifttekens I-II-III*') het psychologisch mirakel te zien plaats grijpen: de verschijning van de Eclips ('*Black inside*'); een geestelijk geschenk. Oog in oog met het organiserend beginsel, doorstaat zij glansrijk de schok van haar ontdekking — een lichtende pool, die aantrekt en richting geeft — en stijgt zij hoger en hoger naar de boorden van haar Inspiratiebron. Een waarachtige opstijging waarvan zij juichend getuigt in haar schilderij '*Weg naar de zon*'.

Meelevend met deze verheugende ontwikkeling in haar kunstenaars-persoonlijkheid, bleef ons echter ook de teleurstelling niet bespaard. Ute's weg naar de Zon loopt onverwacht uit op een totale verduistering van het Licht; ('*Zwarte maan*'). Juist in de kritieke fase waarin — onder een machtig teken — het begrip van de Transcendentie wordt geboren, laat Ute zich zijdelings afleiden door de symbolen van de magie ('*Schutting I-II-III*'), een verduisterde wereld die miskent dat het bovennatuurlijke de vorderingen van onze natuur verwacht en steunt.

Wij zijn niet ongeïnteresseerd in het verder verloop van Ute Matiaska's ontwikkeling, en wensen, dat voor haar toekomstig werk moge blijven gelden wat voor haar expressies van heden onbetwistbaar is: een waarachtige groei die door innerlijke echtheid innig samenvalt met het vermogen kunst te scheppen.

(J. W. M. Gigengack)

INEKE PEZIE

ALMELO — Het Cultureel Centrum exposeert deze maand een uitgebreide collectie schilderijen, aquarellen, gouaches en grafieken van de Almelse schilderes Ineke Pezie (23). Het werk ontstond in de jaren '64-'67, zodat men in de gelegenheid wordt gesteld om de ontwikkeling van haar talenten

over een periode van ruim drie jaren op de voet te volgen.

Een nadere beschouwing toont aan dat Ineke's ontplooiing als kunstenares vooral tot uiting komt in haar grafische werk. Zo hebben de etsen van '67 (zoals *'Poète pecheur'* en *'Les provo's cyclopes'*) belangrijk aan innerlijkheid gewonnen. Haar voortgezette studie in Parijs nadat zij vorig jaar haar opleiding aan de kunstacademie te Groningen afsloot, zal ongetwijfeld in belangrijke mate tot deze rijping hebben bijgedragen.

HANS ROEBERS

HENGELO — 'De Pook' stelde van 1 tot 22 september schilderijen ten toon van de kunstschilder Hans Roebers (26), geboortig uit Hengelo, die na zijn opleiding aan de Eindhovense kunstacademie in Amsterdam ging wonen.

Het werk van Roebers geeft uitdrukking aan een nog onbestemde beleving van de erotiek. Daardoor vermag zijn werk iets op te roepen van het *'teweinig'* dat de erotiek onvolledig maakt wanneer deze niet wordt opgenomen in een grotere totaliteit.

In overeenstemming met het uitzichtloze van een erotiek als doel-op-zichzelf, is ook het kunstzinnige aspect van Roebers werk vrij vaag en onbepaald. Om een boodschap goed door te geven, moet ze allereerst goed worden verstaan. Is de inhoud echter niet goed begrepen, dan kan ook de overbrenging maar ten dele slagen. Zowel wat inhoud als vorm betreft — twee toestanden van éénzelfde zaak — blijkt Hans Roebers nog *'op zoek'* te zijn. Zij, die op een soortgelijke rijping kunnen terugzien, weten uit ervaring dat ook hier de verlossende synthese, hoewel diep verborgen, niet onvindbaar is.

Hans Roebers: '....erotiek....'

OUDE FUNDERING VAN RICHTERSHUIS

HAAKSBERGEN — Op een plek nabij de rk kerk — uit de historie bekend als de plaats waar eens het richtershuis moet hebbengestaan — is onlangs een oud en diverse keren verbouwd huis gesloopt, hetgeen voor de Historische Kring Haaksbergen aanleiding was de directeur van het Rijksmuseum Twente, drs. A. L. Hulshof, te verzoeken de funderingen aan een nader onderzoek te onderwerpen. De nodige graafwerkzaamheden werden uitgevoerd door leerlingen van de HTS te Enschede, 'n karwei, dat door leerlingen van de LTS te Haaksbergen zal worden voortgezet. De fundering dateert uit 1600.

OUDE BOERDERIJ WORDT RESTAURANT

LOSSER — Het oude erve 'Luezing' aan de Luisinkweg te Losser — in het Schattingsregister van Twente (1475) een 'bodeguet' genoemd — zal worden verbouwd tot restaurant. De boerderij werd in 1880 aangekocht door een familie Kolmschot. De tegenwoordige eigenaar, de heer J.H. Kolmschot te Oldenzaal — een bekend dansleraar — wil in de boerderij een exclusieve keuken onderbrengen.

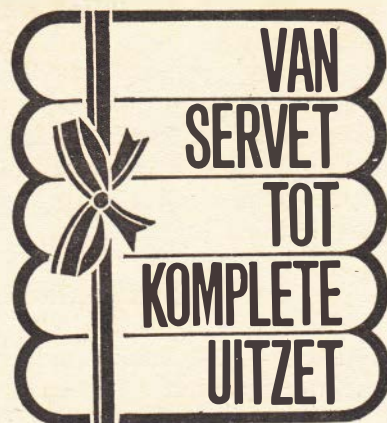

GENTLEROY VOOR VRIJETIJD- KLEDING

KONINKLIJKE TEXTIELFABRIEKEN
GEBR. VAN HEEK N.V. ENSCHEDE.

JORZOLINO

KONINKLIJKE TEXTIELFABRIEKEN
JORDAAN · TER WEEME N.V. HAAKSBERGEN

VéGé

voor **U** levensmiddelen

guller met zegels.. guller met guldens

Op VéGé-artikelen steeds
10 0/0 kort. in geldzegels

Henny J. v. Egteren

C.F. Klarstr. 18a · Tel. 2365 · Enschede

Lid van de Selectiegroep van
Nederlandse Dameskeppers

Gedipl. Dames- en Herenkapper
Manicure - Pedicure
Schoonheidsspecialist
Medisch gedipl. Haarkundige

ERICA-SERVICE

Doe het zelf en maak van uw tuin
een LUSTHOF. Kosteloos maakt
ERICA voor U een grondplan.
Vraagt inlichtingen.

*Doorlopende exposities van moderne kunst
maken Uw avondjes uit in de COSA*

nét even anders!

cosa